

καὶ Γερμανία κατὰ τὸν ἰζ' αἰῶνα διὰ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ μὴ σπουδάσαντες ὁμως ἐν τῇ Δύσει τότε ἔλληνες θεολόγοι ἴσως δὲν ἔμειναν ξένοι τῆς ἐπιρροῆς τῶν Ἐπιτομῶν τούτων καὶ μεταφράσεων τοῦ Κυδῶνη καὶ Σχολαρίου, ὡς δεικνύει ἡ πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους πολεμικῆ τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τὸν ἰστ' αἰῶνα καὶ μέχρι τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου.

ΑΔ. Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητῆς

R. M. Dawkins. Leontios Makhairas. Recital concerning the sweet land of Cyprus entitled «Chronicle». Edited with a translation and notes. Volumes I, II. Oxford, at the Clarendon press, 1932.

Εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι ἡ εὐχή, τὴν ὁποίαν ἐξεφράσαμεν ἐν τῇ ἀνακοινώσει¹ ἡμῶν κατὰ τὸ Γ' διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν συνέδριον, ὅπως ἐκδοθῇ νέα κριτικὴ ἔκδοσις τῶν μεσαιωνικῶν Κυπριακῶν κειμένων, ἐξεπληρώθη τόσον ἐνωρὶς ὡς πρὸς τὸ ἐν τοῦλάχιστον τὸ καὶ σπουδαιότερον τῶν κειμένων τούτων, τὸ Χρονικὸν τοῦ Μαχαιρᾶ καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας Ἑλληνικῆς R. M. Dawkins, ἐπιστήμονος γνωστοτάτου διὰ τὰς πολυτίμους συμβολάς, τὰς ὁποίας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν προσφέρει εἰς τὰς περὶ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν Ἑλληνικὴν σπουδὰς.

Ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἡμῶν «περὶ τῆς μεσαιωνικῆς Κυπριακῆς διαλέκτου» ἐλέγομεν τὰ ἑξῆς: «Καθ' ὅλην ταύτην τὴν περίοδον δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἀνέλιξιν τῆς διαλέκτου δι' ἀξιολόγων γλωσσικῶν μνημείων τῶν Ἀσιζῶν, τοῦ Μαχαιρᾶ, τοῦ Βουστρωνίου, Κυπριακῶν ἐγγράφων καὶ ποιημάτων, ὑποβαλλομένων ὁμως εἰς αὐστηροτάτην κριτικὴν βάσανον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σημερινῆς Κυπριακῆς διαλέκτου, διότι τὰ χειρόγραφα παρεδόθησαν εἰς ἀθλιωτάτην κατάστασιν, πλήρη παρασυλλαβισμῶν, παρατονισμῶν καὶ ἀνορθογραφιῶν, ὥστε νὰ ἐπιβάλλεται σήμερον νέα κριτικὴ ἔκδοσις τῶν κειμένων τούτων»².

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τῶν χειρογράφων δὲν ἀμφιβάλλομεν ποσῶς ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ κ. Dawkins εἶναι τελεία διορθοῦσα τὰς παλαιότερας ἐκδόσεις τοῦ K. Σάθα καὶ Miller-Sathas. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου ὁ συγγραφεὺς πλεῖστα ὅσα ἐπιτυχῶς ἀποκαθι-

¹ Ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῷ Γ' διεθνῇ Βυζαντινολογικῷ συνεδρίῳ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 17ης Ὀκτωβρίου 1930, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν, δημοσιευθεῖσα δὲ ἐν Byzantinische Zeitschrift 31, 324-27.

² Byzantinische Zeitschrift 31 324-27.

στᾶ, θὰ ἐπεθυμοῦμεν ὅμως πληρεστέραν τὴν ἀποκατάστασιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σημερινῆς Κυπριακῆς διαλέκτου ὡς πρὸς ὠρισμένα τοῦλάχιστον γραμματικὰ φαινόμενα, περὶ τῶν ὁποίων εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἦσαν συνήθη καὶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ Κυπριακῇ διαλέκτῳ.

Οὕτω ὁ συγγραφεὺς ὀρθῶς ποιῶν ἐν τοῖς *Errata* I τόμου διορθώνει: «Page 2, lines 7 καὶ 10, for γονίους read γονιούς» [ὀρθότερον ἀκόμη, ἐὰν ἐτηρεῖτο ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία, θὰ διώρθωνεν εἰς γονεούς]. Page 66, 32, for τῖντα read τίντα [καὶ ὀρθότερον τεῖντα = τί εἶναι τᾶ]. Page 324, 14 for γενίαν read γενιάν [ὀρθότερον ἀκόμη εἰς γενεάν]. Page 592, 13 for ὀσκίαν read ὀσκιάν. Καὶ ἐν τ. II, 23 τὸ γίον διορθώνει εἰς γιόν [ὀρθότερον ἀκόμη θὰ διώρθωνεν εἰς γοιόν] κ.ἄ. Διστάζει ὅμως νὰ διορθώσῃ τὸ σπιτία, κανισκία, ἐβάλεν το, τὰ ὁποῖα ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ διορθώσῃ εἰς σπίτια, κανίσκια, ἐβαλέν το.

Αἱ πλεῖσται τῶν φωνητικῶν παθήσεων, ὡς ἐν τῇ ἀνακοινώσει μου ὑπεστήριξα, εὐρύτερον δὲ ἀναπτύσσω ἐν τῷ μετ' ὀλίγον ἐκδιδομένῳ ἔργῳ μου «Ἱστορία τῆς Κυπριακῆς διαλέκτου ἀρχαίας καὶ νέας (μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας)» ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ μεσν. Κυπριακῇ διαλέκτῳ, ἃν καὶ πολλὰι τούτων δὲν ἀναγράφονται ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς κειμένοις. Ἀντιγράφω ἐν μόνον κεφ. ἐκ τοῦ ἀνεκδότου ἔργου μου, περὶ συνιζήσεως. Ἡ συνιζησις συνηθεστάτη ἐν τοῖς κειμένοις Ἀσιζῶν καὶ Μαχαιρά: οἶον-γοιόν Ἀσίζ. 35, ὄγοιον 207, χασιμαῖον-χασιμαῖον Ἀσίζ. 45, 152, κλεψιμαῖον-κλεψιμαῖον Ἀσίζ. 153, ἀνεψιαῖ-ἀνιψιάδες Ἀσίζ. 119, ἀναυιώνουν-ἀναγυιώνουν Ἀσίζ. 20 καὶ ἀναγυιώσῃ Ἀσίζ. 124, πιεῖν-πγεῖν Ἀσίζ. 163, φορεσιάν-φορησιάν Ἀσίζ. 163. οἶον-γίον (γραπτέον γοιόν ὡς ἀνωτέρω ἐν Ἀσίζαις καὶ σήμερον ὁμοίως) Μαχ.¹ 53, 56, γονεῖς-γονίους (γραπτέον γονεούς ὡς καὶ σήμερον) Μαχ. 53, καταλύομεν-καταλυοῦμεν Μαχ. 53, χέρια-χέργια Μαχ. 63 καὶ χεργία Μαχ. 60 (ὅπερ διορθωτέον εἰς χέργια ὡς ἐν σ. 63), πιεῖν-πγεῖν Μαχ. 59, χωρίον-χωργιόν Μαχ. 75 καὶ χωργία σ. 67 (ὅπερ διορθωτέον εἰς χωργιά ὡς ἐν σ. 75) κτλ.

Οὕτω ἐξετάζω ἅπαντα τὰ κεφάλαια τῆς φωνητικῆς παρ' Ἀσίζαις καὶ Μαχαιρά, ἀνευρίσκω δὲ παρ' αὐτοῖς τὰς πλείστας τῶν σημερινῶν παθήσεων.

Συμφώνως πρὸς τὰ διδάγματα ταῦτα ἡ ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου ἠδύνατο νὰ ἦτο πληρεστέρα.

Λαμβάνω ὡς παράδειγμα μίαν μόνον σ. τῆς ἐκδόσεως Dawkins τὴν σ. 416. Ἐν στ. 1 καὶ 11 ἔχει ὀρθῶς ἀνοικτάρια, ἐνῶ ἐν στ. 20 καὶ 34 ἀνοικταρία, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ νὰ διορθώσῃ εἰς ἀνοικτάρια ὡς ἐν στ. 1 καὶ 11. Ἐν στ. 29 καὶ 34 ἔχει ὀρθῶς δουλειάν,

¹ Αἱ παραπομπᾶί μου εἰς τὴν 1ην ἐκδοσιν τοῦ Μαχαιρά, ὑπὸ Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τ. 2.

ἐνϙ̄ ἐν στ. 30 τὲς δουλειῆς, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ διορθώσῃ εἰς δουλειάς. Ἐν στ. 12 ἔχει σανιδία, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ διορθώσῃ εἰς σανίδια ὡς καὶ ἐν στ. 16 χαντακία, εἰς χαντάκια. Ἐν στ. 9 ἔχει ὀρθῶς Λευκωσιάτες, ἐνϙ̄ ἐν στ. 10 Λευκωσίτες, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ διορθώσῃ εἰς Λευκωσιάτες καὶ δὴ Λευκοσιάτες.

Αἱ παρατηρήσεις εἰς τονισμοὺς κυρίως δὲν μειώνουν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν μεγίστην ἀξίαν τοῦ ἔργου, διὰ τὸ ὅποιον θὰ τοῦ εἶναι εὐγνώμονες καὶ ἡ Ἐπιστήμη, ἰδιαιτέρως δὲ ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς Κύπρου.

Ἄς εὐχηθῶμεν δέ, ὅπως ὁ αὐτὸς ἀκούρατος συγγραφεὺς μᾶς δώσῃ νέαν ἔκδοσιν τοῦ ἐξ Ἰσου πολυτίμου μεσαιωνικοῦ μνημείου τῶν Ἀσιζῶν τῆς Κύπρου.

ΧΡ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

Συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.